

**Тітко
Ельвіра Валентинівна**

Голова Українського осередку з
прав людини та розвитку освітніх
новацій,
доктор юридичних наук,
професор кафедри міжнародного
права

**СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ
ДЖЕРЕЛ**

1. Consolidated versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/documents-publications/publications/consolidated-versions-treaty-european-union-treaty-functioning-european-union-charter-fundamental-rights-european-union/> (дата звернення 15.05.2022).
2. European Parliament recommendation of 8 June 2022 to the Council and the Vice-President of the Commission / High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy on the EU's Foreign, Security and Defence Policy after the Russian war of aggression against Ukraine (2022/2039(INI)). URL: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2022-0235_EN.html (дата звернення 15.05.2022).
3. Rome Statute of the International Criminal Court, 2002. URL: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/RS-Eng.pdf> (дата звернення 15.05.2022).
4. United Nations Charter, 1945. URL: <https://www.un.org/en/about-us/un-charter> (дата звернення 15.05.2022).
5. Versailles Declaration. Informal meeting of the Heads of State or Government 10 and 11 March 2022. URL: <https://www.consilium.europa.eu/media/54773/20220311-versailles-declaration-en.pdf> (дата звернення 15.05.2022).

**БЕЗПЕКОВА ТА ОБОРОННА ПОЛІТИКА
ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В УМОВАХ ЗБРОЙНОЇ
АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ**

8 червня 2022 року Європейський парламент прийняв Резолюцію щодо зовнішньої, безпекової та оборонної політики ЄС після агресивної війни Росії проти України (2022/ 2039 (INI), якою рекомендував Раді ЄС погодитися, що «Версальська декларація визнає європейські прагнення України та її заявку на членство у ЄС, а також надати їй статус кандидата до ЄС, як чіткий політичний сигнал солідарності з народом України»[5].

Резолюція констатує, що вторгнення Росії в Україну є нападом саме на європейський миропорядок і, таким чином, має пряму дію загрози підвалинам, на яких по своїй суті будується зовнішня політика Європейського Союзу, політика безпеки та оборони.

В цілому політика Європейського Союзу вказує на підрив та насильницький перегляд порядку європейської безпеки, що по суті вимагає від організації суттєвої згуртованості та рішучих дій ефективності своєї зовнішньої політики, політики безпеки та оборони.

Саме дана Резолюція від 8 червня 2022 року констатувала чисельність у кількості тисячі українців, які загинули у збройній агресії Російської Федерації проти України починаючи з 2014 року; тисячі поранених, та понад 10 мільйонів людей, які були змушені залишити свої домівки або виїхати до сусідніх країн.

За словами Верховного комісара ООН з прав людини, було вказано, що були завдані тяжкі людські страждання, що кваліфікуються, як воєнні злочини та злочинами проти людства. Констатовані випадки катувань, вбивств цивільних осіб, із зростаючою кількістю повідомлень про торгівлю людьми, сексуальне насильство, експлуатацію, згвалтування та ін. Всі ці злочини підпадають під юрисдикцію Міжнародного кримінального суду [3].

Слід окремо наголосити, Резолюція Європейського парламенту ЄС, окремо вказує на те, що російське вторгнення в Україну по суті повернуло війну на Європу, і тому, ми, європейці в Європейському Союзі, тепер повинні використати всю рішучість щоб захистити цінності та принципи, які відстоює Європейський Союз, включаючи принцип територіальної цілісності, національний суверенітет і міжнародний порядок.

Спільнота Європейського Союзу закликає до того, що захист Європи є перш за все обов'язком для всіх європейських демократій, враховуючи, що це зобов'язання має відповідати певним цілям фінансового та військового потенціалу. І саме в цих умовах Європейський Союз вирішив зробити свій внесок у протидії спробам Російської Федерації зруйнувати основи міжнародного права,

міжнародного правопорядку і міжнародної безпеки та стабільності, у тому числі в тісній співпраці з Північноатлантичним Альянсом, яка по своїй суті є основою колективної оборони. В цьому напрямі потужним індикатором також становить подія, коли 18 травня 2022 року Фінляндія та Швеція офіційно подали заявки на вступ до НАТО. В цьому контексті слід також звернути увагу на положення стаття 42(7) ДЄС, яка вказує на важливий елемент європейської архітектури безпеки, забезпечуючи підтримку та захист для всіх держав-членів ЄС [1].

Європейський Союз в цілому наголошує, що Україна має фундаментальне право на самооборону відповідно до положень статті 51 Статуту ООН [4] і враховуючи, що Європейський парламент ЄС підтримує народ України за його мужність у захисті своєї країни та спільних європейських цінностей свободи та демократії.

Сьогодні політика Європейського Союзу наголошує на тому, що існує нагальна потреба підвищити готовність, щоб мати можливість краще впоратися з усім спектром майбутніх криз, зокрема гуманітарних криз та криз безпеки Союз повинен використовувати всі інструменти, які наявні в його розпорядженні, з акцентом на своєчасне залучення всіх необхідних ресурсів, які направлені на сприяння міжнародному миру та безпеці в цілому.

Разом з тим європейська спільнота звертається до уроків історії вказуючи на те, що Європейський Союз сьогодні є свідком найбільш прямої загрози своїй територіальній безпеці з часів закінчення Другої світової війни, до якої б не мали б повертатись ніколи у практичній складовій.

Все це вказує на те, що має відбутися миттєва згуртованість європейської спільноти задля розвитку спільного оборонного потенціалу Європейського Союзу, зокрема Постійного структурованого співробітництва (PESCO) та Європейського оборонного фонду (EDF), що по своїй суті має допомогти підвищити безпеку як союзників НАТО, так і всіх держав-членів ЄС.

Саме в даному напрямі ЄС наголошує на ключовому елементі у наборі різнопланових інструментів, як запровадження та посилення санкційних пакетів, а саме:

- індивідуальні санкції, такі як заморожування активи та обмеження на поїздки;
- економічні санкції, які спрямовані на фінансову, торговельну, енергетичну, транспортну, технологічну та оборонний сектори;
- санкції щодо обмеження ЗМІ;
- дипломатичні заходи;
- обмеження економічних відносин з АР Крим і м. Севастополь та непідконтрольними уряду районами Донецька і Луганська.

Таким чином, виходячи з вищевикладеного, відповідно до Резолюції щодо зовнішньої, безпекової та оборонної політики ЄС після здійснення агресії Росії проти України (2022/2039 (INI) були надані рекомендації Раді Європейського Союзу, Віце-президенту Єврокомісії та Високим представникам Європейського Союзу з питань закордонних справ і політики безпеки:

підтвердити рішучу підтримку територіальної цілісності, суверенітету та незалежності України в межах її міжнародно визнаних кордонів;

- надати Україні всю необхідну матеріальну, військову, фінансову та гуманітарну допомогу та підготуватися якомога більше внести вклад у відбудову країни після війни, оскільки демократія та свобода залежать від процвітання та економічної стабільності;
- запровадити правовий документ, що дозволяє конфіскувати заморожені російські активи та кошти та використовувати їх для репарацій та відбудови України;
- досягти справжнього прогресу у зовнішньополітичному та оборонному співробітництві на рівні Європейського Союзу, як зазначено у Версальській декларації та висновках Ради [5];
- погодитися з тим, що віце-президент/високі представники ЄС мають бути присутнім *ex officio* у форматі переговорів, ініційованих або керованих державами-членами ЄС;

- забезпечити дотримання державами-членами принципів договорів, особливо статті 24 ДЄС, де зазначено, що «держави-члени підтримують зовнішню політику та політику безпеки Європейського Союзу активно й беззастережно в дусі лояльності та взаємної солідарності» [1];
- досягти швидкого прогресу у створенні оборонного союзу з більш амбітними коротко-, середньо- та довгостроковими цілями шляхом реалізації конкретних дій, викладених у Стратегічному компасі, який слугуватиме відправною точкою для впровадження спільної оборони ЄС, у відповідно до положень, викладених у статті 42(2) ДЄС [1];
- активізувати співпрацю з однодумцями по всьому світу, особливо з трансатлантичними союзниками по НАТО, щоб підтримувати якнайсильніше єдність у захисті міжнародного порядку, який заснований на таких правилах, які сприяють захисту миру, демократичним принципам та поваги до прав людини та основоположних свобод;
- працювати з союзниками та партнерами для подолання вторинних наслідків російської агресії проти України, включаючи продовольчу безпеку в країнах, які не входять до ЄС та ін.

Окремі положення Резолюції стосуються питань співпраці ЄС-НАТО, які полягають у збільшенні фінансування та пришвидшенні реалізації проектів, пов'язаних із визначальним проектом військової мобільності, у тісній координації з НАТО. Окремо наголошується на важливості удосконаленні європейської транспортної інфраструктури та впорядкування митних процедур, щоб забезпечити можливість своєчасного розгортання військ по всій Європі. Акцентовано на відповідній взаємодії в рамках Європейського Союзу та з НАТО, відповідних країн, що не входять до ЄС, та безпосередньо самої України для обговорення гарантій безпеки для України.

Окремим питанням стоїть позиція заохочення держави-члени ЄС збільшити свої оборонні бюджети та інвестиції та визнати ціль НАТО витратити 2 % ВВП на оборону, щоб закрити наявні прогалини у можливостях та забезпечити належний захист для резидентів ЄС з огляду на посилення військової загрози.

Що ж до України, то окремим положенням виокремлено, що без зволікань надавати зброю відповідно до потреб, висловлених українською владою, зокрема, використовуючи Європейський фонд миру та інформаційний механізм, а також згідно з двосторонніми угодами держав-членів з Україною. Визнати, що Версальська декларація визнає європейські прагнення України та її заяву на членство в ЄС і надає їй статус кандидата в ЄС як чіткий політичний знак солідарності з народом України [5].

Нагадаємо, що для отримання членства в ЄС Україна має відповідати Копенгагенським критеріям. Ці критерії вступу країн Центральної та Східної Європи до ЄС були прийняті у червні 1993 року на засіданні Європейської Ради в Копенгагені і підтверджені в грудні 1995 року на засіданні Європейської Ради в Мадриді. Найпершим серед них є «стабільність інститутів, які гарантують демократію, верховенство права, дотримання прав людини та захист прав національних меншин», що є політичними критеріями вступу.

Таким чином виходячи з вищевикладеного, можна констатувати про початок формування нової безпекової політики, яка приведе до відповідних змін світопорядку та в цілому до нового періоду/етапу формування системі міжнародних відносин.